

STANOVISKO VLÁDY

k návrhu poslanců Jana Birke, Pavla Kováčika, Jaroslava Faltýnka, Radima Fialy, Josefa Kotta, Jana Chvojky a dalších na vydání ústavního zákona o ochraně vody a vodních zdrojů (sněmovní tisk č. 1018)

Vláda na své schůzi dne 12. října 2020 projednala a posoudila návrh ústavního zákona o ochraně vody a vodních zdrojů a zaujala k tomuto návrhu ústavního zákona **neutrální stanovisko**, a to zejména z následujících důvodů:

1. Vláda na úvod poznamenává, že si je vědoma toho, že ochrana přírodních zdrojů a přírodního bohatství České republiky, zejména pak vody a vodních zdrojů, je v současné době prvořadým úkolem, a to zejména z důvodu nedostatku vody v některých regionech České republiky v posledních letech. Svědčí o tom také to, že návrh ústavního zákona je již čtvrtým poslaneckým návrhem, který se pokouší o řešení problémů spojených se suchem na ústavní úrovni (sněmovní tisky č. 508, 526 a 549). Nicméně ke všem předchozím návrhům vláda zaujala nesouhlasné stanovisko a vyslovila pochybnosti o nutnosti zajišťovat ochranu vody přijímáním právních předpisů, které jsou součástí ústavního pořádku (zejména bez současného předložení návrhů na úpravu souvisejících zákonů, které upravují přímo nakládání s vodami).
2. Vláda má dále pochybnosti o tom, zda je k dosažení ochrany vody a vodních zdrojů nutno přijmout právní předpis mající nejvyšší právní sílu, tedy ústavní zákon. Sama důvodová zpráva neobsahuje analýzu potřebnosti ústavního zákona, spíše se jedná o obhajobu navržených ústavních kautel. Zde vláda poznamenává, že ke změně ústavního pořádku by mělo být přistoupeno pouze ve zcela nezbytných případech, kdy by navrhovaná úprava měla přinést něco, co nelze zajistit na úrovni běžného zákona. Návrh ústavního zákona však přináší obecná, neurčitá a v zásadě deklaratorní ustanovení. Navíc se práva a povinnosti stanovené tímto návrhem mají podle jeho čl. 8 uplatňovat pouze v mezích zákonů, jejichž návrhy ani nejsou přiloženy a ani důvodová zpráva nezmiňuje, jak konkrétně by se návrh ústavního zákona měl do obvyklých zákonů a následné praxe promítnout.

3. Vláda se kloní k tomu, že stávající úprava na úrovni ústavního pořádku, zejména ustanovení čl. 7 Ústavy České republiky a čl. 11 odst. 3 a čl. 35 Listiny základních práv a svobod, je dostačující. Pokud by se mělo přistoupit k zdůraznění ochrany vody, postačí podle vlády novelizace zákonů, které upravují přímo nakládání s vodou, jako je například zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů.
4. Vláda má dále za to, že měl-li by se přijmout tak zásadní ústavní zákon, má se tak stát formou vládního návrhu. Tak by do procesu přijímání ústavního zákona byla zapojena široká veřejnost. Rovněž by jeho komplexní posouzení bylo zajištěno v rámci meziresortního připomínkového řízení a poradními orgány vlády.
5. Vláda upozorňuje, že návrh ústavního zákona neřeší ochranu vody a vodních zdrojů celistvě. Předmět úpravy by se neměl vztahovat jen na vodní zdroje pro zásobování obyvatelstva pitnou vodou, ale například i na vodu srážkovou, její zadržování v krajině a předcházení nepříznivým jevům jako je například odtékání vody nevhodným hospodařením se zemědělskou půdou. Návrh ústavního zákona svým zužujícím zaměřením narušuje také princip komplexní ochrany vody, kdy voda, jako jedna ze složek životního prostředí, nikoli tedy pouze vodní zdroje či srážková voda, je chráněna nejen zákonem o životním prostředí, avšak současně též prostřednictvím ochrany ostatních složek životního prostředí, včetně přírodních ekosystémů (ochrana půdy, lesa, přírody a krajiny). Návrh ústavního zákona však ve svých ustanoveních se zvýšením ochrany žádné z dalších složek životního prostředí nepočítá.
6. Vláda spatřuje možné narušení ústavního principu dělby moci v ustanovení čl. 4 návrhu ústavního zákona, který ochranu vodních zdrojů sloužících k hromadnému zásobování obyvatel pitnou vodou a výstavbu vodních děl jako těchto vodních zdrojů označuje jako výsostný veřejný zájem. Nalézání veřejného zájmu je předmětem správního řízení, respektive následného soudního přezkumu, a tak se ustanovení čl. 4 návrhu ústavního zákona jeví jako rozporné s judikaturou vrcholných soudů České republiky (například nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne 28. 6. 2005). Vláda také připomíná, že ústavní princip dělby moci je podstatnou náležitostí demokratického právního státu a jako takový i součástí takzvaného materiálního ohniska ústavy. Proto nesmí být porušen ani ústavním zákonem (nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 27/09 ze dne 10. 9. 2009). Ustanovení čl. 4 by tak mohlo ve svém důsledku negovat veřejný zájem například na ochraně vlastnického práva, výstavbě klíčových staveb dopravní infrastruktury nebo dokonce i na ochraně jiných složek životního prostředí.

7. Vláda současně poznamenává, že pochybnosti stran porušení ústavního principu dělby moci vyvolává rovněž čl. 6 odst. 2 návrhu ústavního zákona, podle kterého podmínky pro výstavbu vodovodů a kanalizací pro veřejnou potřebu určují výhradně stát, územní samosprávné celky nebo právnické osoby jimi ovládané. Základní podmínky pro výstavbu totiž určuje zákonodárce prostřednictvím zákonné úpravy. Výše uvedené subjekty pak tyto podmínky konkretizují v rámci naplňování svých zákonem zakotvených práv a povinností.
8. Vláda též konstatuje, že z věcného pohledu považuje za problematickou formulaci například ustanovení čl. 3, kdy každý má mít v místě svého bydliště právo na přístup k pitné vodě. Vzhledem ke skutečnosti, že za své bydliště si osoba může zvolit i místo, které je nedostupné, popřípadě naprosto odloučené od obce, jeví se toto právo v některých případech jako nerealizovatelné.